EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 27.2.2008
SEC(2008) 243

KOMISIJAS dienestu DARBA DOKUMENTS

Pavaddokuments

Priekšlikums

Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums,

ar ko izveido daudzgadu Kopienas programmu to bērnu aizsardzībai, kuri izmanto internetu un citas saziņas tehnoloģijas

POVEIKIO VERTINIMO SANTRAUKA

{COM(2008) 106 galīgā redakcija}
{SEC(2008) 242}

1. Priekšvēsture

Paredzētās jaunās programmas vispārējais mērķis ir sekmēt drošāku interneta un citu sazi ņas tehnoloģiju (turpmāk dokumentā — „tiešsaistes tehnoloģijas) izmantošanu, īpašu uzmanību pievēršot bērniem.

1.1. Situācijas raksturojums: Komisijas rīcība

Politiskā līmenī Komisijas darbs no 1996. gada ir bijis sekmīgs un drošāka interneta veido šanas jautājumi ir stabili ieņēmuši savu vietu ES un dalībvalstu darba kārtībā. Šo darbu papildināja divas programmas — Drošāka interneta rīcības plāns (1999.–2004. gads) un „Drošāks internets *plus*" (2005.–2008. gads). Komisijas tālredzība, atpazīstot problēmas, kas saistītas ar bērniem pastāvošo risku tiešsaistes vidē interneta attīstības sākumposmā, ir guvusi plašu atzinību.

Valsts mēroga informācijas tālruņu ieviešanu un izpratnes veicināšanas punktu izveidi gandrīz visās ES dalībvalstīs uzskata par vienu no galvenajiem sasniegumiem[1]. Saskaņā ar aptauju sabiedrības vidējais izpratnes līmenis gadu gaitā ir palielinājies. Visatpazīstamākie pasākumi ir ikgadējās droša interneta dienas, kuru dalībnieku skaits strauji pieaug.

Komisijas rosinātās pašregulācijas ierosmes bija „ļoti sekmīgas" un „palīdzēja panākt iev ērojamas pārmaiņas ceļā uz plašu izpratni pakalpojumu sniedzēju vidū"[2].

1.2. Situācijas raksturojums: tiesību akti

Risku bērnam var radīt saskarsme ar nelegālu saturu un rīcību vai ar atļautu, taču kaitīgu saturu un rīcību. ES (un Eiropas Padome) ir noteikusi dažus Eiropas mēroga standartus, skaidrojot juridiskus jautājumus ar dažādu ieteikumu un direktīvu palīdzību par nepilngad īgo un cilvēka cieņu, elektronisko tirdzniecību, privātās dzīves neaizskaramību un elektronisko saziņu un bērnu seksuālās izmantošanas attēlojumiem.

Minētie tiesību akti pietiekami regulē bērnu aizsardzību tiešsaistē. Tādēļ ietekmes novērt ējumā **nav izskatīta vajadzība pieņemt jaunus tiesību aktus**. Tajā ir izskatītas iespējas, kā papildināt un **neatkārtot** tiesību aktos jau pieņemtās normas. Paredzētā jaunā programma ir vērsta uz rīcību.

1.3. Pagātnē gūtā pieredze

Iepriekšējās programmas vairākkārt ir novērtējuši neatkarīgi eksperti, kuri sagatavoja konkrētus ieteikumus. No trim *Eurobarometer* aptaujām ir secināti papildu ieteikumi. Definējot turpmāk minētos mērķus, ir ņemta vērā šī gūtā pieredze.

---

[1] Drošāka interneta rīcības plāna (2003.–2004. g.) galīgais novērtējuma ziņojums IDATE, 2006. g. maijs, 23. lpp.

[2] Drošāka interneta rīcības plāna (2003.–2004. g.) galīgais novērtējuma ziņojums IDATE, 2006. g. maijs, 26. lpp.

2. Procesuāli jautājumi un apspriešanās ar ieinteresētajām personām

Komisija sāka apspriešanos ar ieinteresētajām personām, laikā no 2007. gada 12. aprīļa l īdz 7. jūnijam īstenojot sabiedrisko apspriešanos tiešsaistē, kā arī rīkojot „Drošāka interneta forumu 2007" (Luksemburga, 2007. gada 20.–21. jūnijs).

Tiešsaistes sabiedriskajā apspriešanā tika aplūkoti trīs temati:

- cīņa pret nelegālu saturu,
- cīņa pret kaitīgu saturu,
- lietotāju radīts saturs un saziņa tiešsaistē.

Drošāka interneta forums ir Eiropas diskusiju pieredzes un zināšanu apmaiņas forums nozares, tiesībsargājošo iestāžu, par bērnu labklājību atbildīgo iestāžu un politikas veidot āju pārstāvjiem. 2007. gada forumā tika pievērsta uzmanība īpašiem attiecībā uz bērniem pastāvošiem riskiem saistībā ar tiešsaistes tehnoloģiju izmantošanu.

Ietekmes novērtējumā vadošo ģenerāldirektorātu atbalstīja **vadības grupa**, kurā ietilpa to Komisijas nodaļu pārstāvji, kas nodarbojas ar līdzīgiem jautājumiem, kā arī juridiskiem, procesuāliem un budžeta jautājumiem.

3. Problēmas definēšana

3.1. Problēmas analīze

Interneta un citu informācijas un saziņas tehnoloģiju straujā attīstība ir radījusi pavisam jaunu ekonomikas nozari. Kaut gan tā dod lielus ieguvumus ekonomikas izaugsmei Eirop ā, tai ir arī negatīvā puse, kā rezultātā var ciest visneaizsargātākā sabiedrības daļa, proti, b ērni.

Bērnus un jauniešus kā tiešsaistes tehnoloģiju lietotājus tiešsaistes vidē var uzskatīt par sa ņēmējiem, dalībniekiem un radītājiem. Kā **saņēmēji** tie var saskarties ar saturu, kas var tikt uzskatīts par kaitīgu un var tiem radīt ievērojamu traumu vai rosināt nodarīt pāri sev vai citiem. Kā **dalībnieki** tie piedalās saziņā ar citiem tiešsaistes vidē, ieskaitot ar iesp ējamiem varmākām, kas izmanto tiešsaistes tehnoloģijas, lai sazinātos ar bērniem. Kā **rad ītāji** bērni radoši darbojas satura izveides procesā, un varētu nodarīt pāri citiem iebiedē šanas vai aizskārumu rezultātā.

Pie jaunajām tehnoloģijām var minēt datoru nemitīgi augošo jaudu un datu glabāšanas ietilpību; platjoslas sakari ļauj izplatīt bagātīgu saturu, piemēram, video, kā arī jaunākās 3G paaudzes mobilo telefonu jaudu, kas ir palielinājusies. Pārmaiņu rezultātā tiešsaistes vidē radīsies jauni tehnoloģiju lietošanas veidi un jauni riska veidi bērniem.

Tehnoloģijas, saziņas tīkli, plašsaziņas līdzekļi, saturs, pakalpojumi un ierīces tiek arvien

vairāk integrētas. Tās rezultātā lietotāji varēs sazināties, izmantojot atšķirīgas platformas, un piekļūt internetam no dažādām ierīcēm; tādējādi bērnu neaizsargātība izpaudīsies lielāk ā skaitā piekļuves punktu. Dažas krasas pārmaiņas tiešsaistes tehnoloģiju lietošanā jau ir radījušas jaunas un nopietnas riska situācijas bērniem. Piemēram, sociālo kontaktu vietnēm ir daudzveidīgas funkcijas, kuras iepriekš bija pieejamas tikai atsevišķi. Tās intensīvi lieto b ērni, kas tādējādi tiek pakļauti jauniem riska veidiem.

Palielinās izplatītā satura apmēri un kļūst dažādāki tā veidi. Tiešsaistes tehnoloģiju lietojums jo īpaši bērnu vidū pieaug. Palielinās **bērnu seksuālu izmantošanu** attēlojoša materiāla izplatība un kļūst dažādāki satura izplatīšanas veidi tiešsaistē. Internets ir kļuvis par vienu no galvenajiem izplatīšanas kanāliem.

Tehniskie instrumenti ir vajadzīgs daudzšķautņainas interneta drošības politikas elements. Nozare ir svarīgs dalībnieks bērnu tiešsaistes drošības jomā; piemēram, pašregulācijas sist ēmas ir daudzsološs veids, kā samazināt nelegāla satura izplatību un piekļuves iespējas tam.

Jebkurā politiskā ierosmē šajā jomā ir svarīgi iemācīt bērniem vajadzīgās prasmes. Izpratnes celšanai un izglītošanai par interneta drošību ES jākļūst iedarbīgākai un sistem ātiskākai.

Ir manāms ES līmenī salīdzināmu faktu, datu un statistikas trūkums. Ja dati ir, tad tie nav apkopoti ES līmenī. Dalībvalstu līmenī veiktās izmeklēšanas netiek koordinētas ES līmenī. Vairāki jautājumi vēl nav izpētīti. Izstrādājot politiskas stratēģijas, jābūt labākai izpratnei par pašu bērnu uzskatiem par to, kā tie „sadzīvo” ar tiešsaistes tehnoloģijām un kā tie uztver un risina pastāvošo risku.

3.2. Īpaša veida risks bērniem un jauniešiem

Risks, kam tiek pakļauti bērni, piekļūstot informācijai tiešsaistē vai izmantojot mobilos t ālruņus, ir atkarīgs no darbībām, kuras tie veic. Šāda veida risks ir, piemēram, nonākšana saskarē ar kaitīgu saturu, mudināšana uz nepiedienīgu, kaitīgu vai riskantu rīcību, mudinā šana izpaust savu personisko informāciju, iebiedēšana tiešsaistē, reklāma un lielu izdevumu rašanās iespēja, drošības apdraudējums, informācijas avotu kļūdains novērt ējums, lejupielāde, kuru veicot, tiek pārkāptas autortiesības, uzmākšanās tiešsaistē, ar mobilo tālruņu lietošanu saistīti specifiski apdraudējuma veidi, veselības apdraudējums, atkarības rašanās risks un cita veida risks. Vislielāko apdraudējumu rada bērnu seksuālo izmantošanu attēlojošs materiāls, ko izplata un tirgo, izmantojot tiešsaistes tehnoloģijas.

3.3. Kurš tiek ietekmēts? Mērķa grupas

Piedāvātās programmas galvenā mērķa grupa būs bērni un jaunieši. Taču tā neattiecas tikai uz bērniem, bet arī uz:

- vecākiem, aprūpētājiem, skolotājiem,
- valsts iestādēm,

- nozarēm,
- nevalstiskajām organizācijām,
- universitātēm un pētniecības institūtiem.

4. Mērķi

Vispārējais mērķis

Paredzētās jaunās programmas **vispārējais mērķis** ir labāk aizsargāt bērnus pret risku, kas var rasties, tiem lietojot tiešsaistes tehnoloģijas. Paredzētajai ierosmei būs **četri konkr ēti mērķi**:

(1) nelegāla satura izplatības samazināšana un cīņa ar kaitīgu uzvedību tiešsaistē;

(2) drošākas tiešsaistes vides sekmēšana;

(3) sabiedrības informētības nodrošināšana;

(4) zināšanu bāzes izveide.

Papildu **operatīvajos mērķos** ir noteikta virkne uzdevumu, kas, paredzams, veicinās iepriekšminēto mērķu sasniegšanu.

5. Stratēģiskās politikas varianti

5.1. Politikas variantu formulēšana

Komisijas departamenti ir apsvēruši četrus variantus:

- **1. variants**: neieviest izmaiņas — turpināt darbību šajā jomā, kā izklāstīts programmā „Drošāks internets *plus*" 2005.–2008. gadam bez jebkādām izmaiņām. Šis ir **pamata scenārijs**;
- **2. variants**: pārveidot — pielāgot pašreizējo darbību sfēru un iekļaut jaunas darbības, lai novērstu jaunus apdraudējumus un palielinātu efektivitāti;
- **3. variants**: palēnināt — samazināt darbību apmēru;
- **4. variants**: izbeigt — pilnībā izbeigt darbības.

5.2. Politikas variantu ietekmes novērtējums

Politikas varianti tika novērtēti, salīdzinot ar pamata scenāriju (1. variantu), pamatojoties uz šādiem kritērijiem:

- sociālā ietekme,
- ekonomiskā ietekme,
- izmaksas valsts pārvaldes iestādēm,
- saskaņas pakāpe ar politikas mērķiem,
- pievienotā vērtība un subsidiaritātes principa ievērošana,
- īstenojamība.

5.2.1. Politikas 1. variants: neieviest izmaiņas

Šī varianta (pamata scenārija) mērķis būtu nodrošināt ar iepriekšējām programmām sasniegto *acquis* nepārtrauktību.

1. variants ir realizējams un ietekmētu ievērojamu skaitu jomu, jo īpaši sociālajā ziņā, jo tas būtu nozīmīgs instruments bērnu apdraudējuma samazināšanai tiešsaistē. Tomēr tajā b ūtu vērojami arī trūkumi saistībā ar reakciju uz izmaiņām lietojumā un rīcībā, kā arī uz jaunu lietojuma un rīcības veidu parādīšanos. Operatīvā līmenī būs jāizstrādā un jāīsteno papildu stratēģijas šo risku novēršanai. 1. variants attiecībā uz šīm problēmām neparedz pietiekamu risinājumu.

5.2.2. Politikas 2. variants: darbību sfēras pielāgošana

Šis variants nozīmētu turpināt izstrādāt saskaņotu stratēģiju cīņai pret tiešsaistes tehnolo ģiju kaitīgo ietekmi ES līmenī. To veidotu divi pamata virzieni: iepriekšējās programmās izstrādāto darbību īstenošanas turpināšana un jaunu stratēģiju iekļaušana gaidāmu notikumu risināšanai, iekļaujot savlaicīgas, preventīvas darbības nelabvēlīgo procesu attīst ības sākumposmā.

Salīdzinājumā ar pamata scenāriju 2. variants būtu efektīvāks cīņā ar tiešsaistes tehnolo ģiju kaitīgo ietekmi, jo, tā kā risināmā problēma nebūtu statiska, bet dinamiska, tajā ietvertos pasākumus būtu vieglāk pielāgot mainīgajiem apstākļiem. Lai politika nākotnē b ūtu patiesi efektīva, tai jānodrošina sekmīgi izveidoto struktūru un darbību nepārtrauktība, vienlaikus izveidojot jaunas stratēģijas, reaģējot uz jaunām parādībām un riska scenārijiem. Vajadzīgas jaunas pieejas, kas nav iekļautas pamata scenārijā.

Sabiedriskajā apspriešanā ir apstiprinājies, ka daudzas ar tiešsaistes tehnoloģiju lietojuma modeļu pārmaiņām saistītās problēmas vēl nav pietiekami izprastas. Lai izstrādātu stratē ģijas problēmas risināšanai, ir jāpaplašina zināšanu bāze. 2. variantā šī vajadzība ir ņemta v ērā.

5.2.3. Politikas 3. variants: palēninā̄šana

Šis variants nozīmētu, ka galvenie pasākumi, kas ir izstrādāti iepriekš un ir izrādījušies sekmīgi, tiks saglabāts. Taču darbību apmērs tiktu samazināts, bet pamata budžets

samazināts par 40%. Jaunas ierosmes netiktu sāktas.

3. variants ir realizējams un tam būtu operatīva līmeņa ietekme ar lielu rentabilitāti. Tas pal īdzētu samazināt bērniem radīto risku tiešsaistē, paredzot mehānismus, saskaņā ar kuriem sabiedrība varētu ziņot par nelikumīgu saturu tiešsaistē, un palielinot informētību. Taču 3. variants ir tikai mazākais iespējamais risinājums. Tā rezultātā netiktu rosinātas jaunas darbības un netiktu arī risinātas jaunas problēmas. Kā pozitīvu iezīmi var minēt to, ka ir paredzams, ka ilgtermiņā piekļuve pretlikumīgam saturam tiks stingrāk ierobežota, jo ir v ērojama tendence uzlabot kontroli šajā jomā, taču negatīvi ir tas, ka ir paredzams, ka pretlikumīgs saturs arvien vairāk tiks izplatīts, izmantojot citus kanālus (vienādranga sazi ņu, 3G mobilos tālruņus utt.). Šo problēmu risināšanai būtu nepieciešama rīcība, ko 3. variants nevar nodrošināt.

5.2.4. Politikas 4. variants: izbeigšana

Pārtraukt finansēt darbības tiešsaistes tehnoloģiju drošākas lietošanas jomā nozīmētu, ka Komisija šajā jomā neveic nekādu vispārēju horizontālu darbību un ka ES līmenī šajā jomā netiek īstenota proaktīva politika. Šis variants nešķiet realizējams, jo pasīva pieeja visdrīz āk radītu negatīvu ietekmi uz risku kopumu, ar ko sastopas bērni, izmantojot tiešsaistes tehnoloģijas. Trūkumi šo risku novēršanā radītu situāciju, kurā tiek brīvi pieļautas kaitīgas un pretlikumīgas darbības. Iespējamā negatīvā ietekme ilgtermiņā būtu ļoti liela.

Lai saglabātu sabiedrības informētības līmeni par interneta drošību bērniem, kas ir uzlabota ar iepriekšējo programmu, ir vajadzīgi ilgstoši centieni. Pretējā gadījumā iegūtais impulss tiktu zaudēts un pagātnes centieni tiks pakļauti riskam.

6. Stratēģisko politikas variantu salīdzinājums

Vispārējie politikas varianti ir salīdzināti, pamatojoties uz četriem sociālās ietekmes krit ērijiem un četriem ekonomiskās ietekmes kritērijiem. Šādu kritēriju apvienojums ļauj noteikt variantu, kas dotu vislabāko sociālās un ekonomiskās ietekmes samēru. Rezultātus skata katram variantam par katru kritēriju.

Novērtējuma rezultāts ir šāds:

Pozitīvās ietekmes l īmenis	**Rezultāts**[3]	**Variants**
Vislielākā ietekme	29	2. variants pielāgot darbības sfēru
	24 (pamats)	1. variants neieviest izmaiņas
	21	3. variants samazināt darbības apmēru
Viszemākā ietekme	16	4. variants izbeigt pasākumus

[3] Tabulas rezultātu diapazons ir no 0 līdz 48 punktiem.

Analīzes rezultātā **priekšroka** ir dota **2. variantam**; tā ir stratēģija, kura vislabāk reaģē uz ietekmes novērtējumā izvirzītajiem mērķiem un kurai vienlaikus vērojams **vislabākais soci ālās ietekmes un ekonomiskās ietekmes samērs**.

Sabiedriskās apspriešanas dalībnieki nepārprotami atbalsta šo rezultātu, jo iesaistītās personas gandrīz vienprātīgi pieprasīja saglabāt un pastiprināt līdz šim īstenotās darbības**, kā arī** formulēt jaunus rīcības veidus. Respondenti skaidri argumentēja vajadzību jaunajā programmā risināt jaunās problēmas. To ieteikumos lielākoties minēti gaidāmie jaunie b ērnu apdraudējuma veidi un tiem atbilstošā rīcība. Šie ieteikumi būs apskatīti politikas 2. variantā.

7. Jaunas programmas priekšlikums

Galīgo izvēli — 2. variantu — veido saskaņota stratēģija, kas balstīta uz nepārtrauktības principiem (stiprināt iepriekšējo ierosmju sasniegto, ņemot vērā gūto pieredzi) un darbības uzlabošanu (jaunu draudu novēršana, šībrīža uzvedības attīstības un jauno draudu labāka izpratne, pievienotās vērtības Eiropai sniegšana un padziļināšana, starptautiskās ietekmes paplašināšana).

7.1. Pievienotā vērtība Eiropai un subsidiaritātes princips

Kopiena veicinās paraugpraksi dalībvalstīs, sniedzot norādījumus un atbalstu Eiropas līme ņa standartu piemērošanas, sadarbības tīklu veidošanas un zināšanu bāzes papildināšanas darbībām. Valstu darbība sekmēs „sviras efektu" ar mērķi labāk izplatīt paraugpraksi. P ārbaudītu instrumentu, metožu, stratēģiju un tehnoloģiju atkārtota izmantošana vai piek ļuve atjauninātiem datiem Eiropas līmenī uzlabos rentabilitāti un efektivitāti dalībvalstu l īmenī.

Programmas mērķis ir nodrošināt maksimālu sinerģiju ar valsts līmeņa darbībām, izmantojot sadarbības tīklus un ES mēroga ierosmes. Piedāvātās darbības daļēji pamatojas uz iepriekšējā darbībā sasniegto un papildinās darbības, kas sāktas saskaņā ar citām ES programmām un ierosmēm (proti, Noziedzības novēršanas un apkarošana, Jaunatne darbīb ā, Daphne III), lai izvairītos no pasākumu pārklāšanās un gūtu maksimāli lielu ietekmi.

7.2. Jaunās programmas struktūra

Attiecīgās politikas vispārējais mērķis būs sekmēt drošāku tiešsaistes tehnoloģiju lieto šanu, īpaši bērnu vidū, un to var iedalīt četros galvenajos darbības virzienos, ar ko tiek īstenoti iepriekš definētie vispārējie mērķi:

- 1. darbība: pretlikumīga satura izplatības samazināšana un cīņa ar kaitīgu uzvedību tie šsaistē
- 2. darbība: drošākas tiešsaistes vides sekmēšana

- 3. darbība: sabiedrības informētības nodrošināšana
- 4. darbība: zināšanu bāzes izveide.

8. Rentabilitāte

Piedāvātās darbības izmaksu pamatojums

Paredzētajai programmai ir atvēlēti samērā pieticīgi finanšu līdzekļi. No plānotā kopbud žeta 55 miljonu euro apmērā izriet, ka gada budžets ir 11 miljoni euro.

Finansēšanas mehānisma efektivitāte

Programma tiks īstenota netiešas rīcības rezultātā — pēc vajadzības izsakot uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus vai uzaicinājumus iesniegt piedāvājumus — iekļaujot starptautiskas darbības. Ir analītiski pierādīts, ka tādus pašus rezultātus nevar sasniegt ar zemākām izmaksām.

9. Uzraudzība un novērtēšana

Programmas īstenošana, ieskaitot uzraudzību, būs Komisijas personāla pienākums. Programmas uzraudzība būs pastāvīga un ietvers divus programmas novērtējumus, ko veiks ārēji darbuzņēmēji, kā arī informāciju, kas iegūta tieši no saņēmējiem, kuri regulāri iesniegs ziņojumus, ievērojot izpildes radītāju kritērijus.